

D • N

20/9 1953

Pressfrågor

Förra året bildades en internationell pressorganisation (International Press Institute), avsedd att samla tidningar inom de fria staterna till vissa gemensamma uppgifter. Institutet hade i maj i år 674 tidningar från 32 länder som medlemmar. Ett huvudsyfte är att främja pressforskning i aktuella frågor, och för detta ändamål har ett särskilt institut upprättats i Zürich; ännu har inte några mera betydande resultat kommit fram, men en rad forskare sysslar med sådana frågor som omfattningen och värdet av den utrikespolitiska upplysningstidningarna förmedlar i skilda länder. Ett annat syfte är att årligen sammanföra ledande tidningsmän till konferens och debatt; detta har skett i Paris 1952 och i London 1953. Som vanligt vid dylika konferenser har komplikationer, plattigheter och löst prat tagit stort utrymme; man har alltför mycket resonerat om så allmänna och oklara frågor som pressens betydelse och nyhetsankaffningens svårigheter. Men i det hela har konferenserna givit en hel del konkret och nyttigt, vilket också framgår av de utförliga referat som publicerats.

En av de eviga följeslagarna i sådana diskussioner är frågan om pressens förmåga att påverka den politiska opinionsbildningen. Man har till leda andragit de uppgifter enligt vilka Franklin Roosevelt och Truman valdes, trots att flertalet amerikanska tidningar propagerade för deras motståndare, och dem som visar att den socialdemokratiska pressen överallt är vida svagare än det socialdemokratiska partiet; oftast drar man slutsatsen att pressens politiska betydelse är ringa, och detta skedde även vid pressinstitutets konferens i London i våras. Men det påpekades också, främst i ett roligt anförande av Harold Nicolson, att allmänna omdömen av denna typ är nära nog meningslösa. Vissa tidningar är ytterst politiskt aktiva, andra tar bara i någon enstaka artikel partipolitisk position, vissa tidningar läses just på grund av sin politiska verksamhet, andra därför att de innehåller föga om politik. En redogörelse som bygger blott på antalet tidningar och deras upplagor

blir därför av ringa värde. Härtill kommer att tidningar kan spela en politisk roll utan att detta avspeglas i valresultaten; dels genom att påverka den allmänna uppfattningen inom väljare av skilda partier, dels genom att direkt inverka på de beslutande politiska organens inställning; man kan i själva verket i många fall, när det gäller politiskt aktiva tidningar, skilja mellan "folktidningar", som i första rummet riktar sig till väljarna, och "riksdagstidningar", som främst söker följa och influera på det politiska spelet i de "högre" instanserna. Något försök att ens analysera metoderna för en verkligt givande undersökning av pressens, eller riktigare skilda pressorgans inflytande har såvitt bekant inte gjorts.

Påtagliga samband med denna fråga har frågan om vilka som äger och vilka som leder tidningar. Under debatten i London hävdade en föredragshållare, professor Commager, att tidningsföretag borde startas av universitet och religiöst-ideella sammanslutningar; som exempel på värdet av denna anordning nämndes den i många avseenden utmärkta tidningen Christian Science Monitor. De flesta tycks emellertid ha varit ense om att denna form för tidningsutgivning kunde vara bra i enskilda fall, men att den inte kunde eller borde bli den normala; varför skulle bildningsanstalter eller principiellt opolitiska rörelser ägna sig åt helt andra ting än de uppstått för att främja, och hur skulle detta kunna ske utan en överbetoning av deras egna speciella syften? En annan talare, den extremt gammalliberale professor Röpke, prisade de tidningar som endast vände sig till en liten krets av upplysta läsare och var oberoende av upplagens storlek. Som exempel nämndes den gamla Frankfurter Zeitung; det tveklöst i hela tankegången avslöjades då det påpekades att Frankfurter Zeitungs verksamhet möjliggjorts genom bidrag från en av Tysklands största industrier, I. G. Farben, och att dessa bidrag självfallet sammanhänge med tidningens ekonomiskt-sociala konservatism. Privatägda tidningar som går bra är i stort sett de närmsta inom hela den fria värld-

den — även om det finns åtskilliga dåliga tidningar av denna typ och åtskilliga bra tidningar som ägs av stiftelser eller organisationer.

Frågan om små och stora eller riktigare om relativt stora och jättestora tidningar blev också berörd vid konferensen. I de angelsaxiska länderna är det av naturliga skäl vanligt att antalet tidningar med de största upplagorna är dåliga; ingen kan förneka att Daily Express eller Daily Mail eller News of the World är sämre än Manchester Guardian eller Times i England och att New York Times är oändligt överlägsen den i samma stad utgivna Daily News. I några inlägg utgick man från att detta faktum är uttryck för något slags sociologisk lag, men tank-

lösheten i denna konstruktion påvisades av åtskilliga talare. På den europeiska kontinenten är situationen en helt annan; man kan naturligtvis inte gradera tidningarnas värde efter deras storlek, men man kan än mindre fastställa ett motsatt sammanhang. Det är ett inte utrett problem varför främst i England pressen fått en sådan struktur att vid sidan av sakliga och välinformerade mindre tidningar med drag av exklusivitet står rena sensationstidningar med jätteupplagor; det är här fråga om två helt olika slag av tidningar.

Några av de frågeställningar som här berörts har på senaste tiden skymtat även i den svenska debatten, och det finns skäl att återkomma till dem.